



בחברה ההיסטורית הישראלית

Reviewed work(s):

Source: *Zion* / ציון, Vol. תשל"ח, חוברת א - ב (תשל"ח), pp. 161-170

Published by: [Historical Society of Israel](#)/

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/70060410>

Accessed: 26/11/2011 11:49

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at
<http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.



Historical Society of Israel is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Zion* /.

<http://www.jstor.org>

בחברה ההיסטורית הישראלית

אסיפה כללית

האסיפה הכללית הדו-שנתית של החברה התקיימה ביום י' בסיון תשל"ח (15.6.78) במוסד ון-ליר. פרופ' א. ש. הלקין ופרופ' משה בר נבחרו כיושבי-ראש האסיפה. פרופ' הלקין ספד לחברי החברה ההיסטורית שהלכו לעולמם בשנתיים האחרונות. פרופ' שמואל אטינגר העלה קווים לדמותו של פרופ' ח' ה' בן-ששון ז"ל, שכהן כיו"ר החברה ביום פטירתו.

דוח פעולות

יו"ר החברה ההיסטורית הישראלית, פרופ' יהושע אריאלי, דיווח לאסיפה על פעולות החברה בשנתיים האחרונות. להלן דיווחו:

1 פעילות בתחום היחסים הבינלאומיים

נבחרה ועדה לטיפול בקשרים הבינלאומיים בהרכב הבא: פרופ' י' אריאלי, יו"ר, וחברים — ד"ר נ' גרוס, ד"ר מ' הד, ד"ר ע' מנדלסון, פרופ' א' סולטמן ופרופ' ש' פרלמן.

התנהלה חידשה את קשרי החברה ההיסטורית הישראלית עם הוועדה הבינלאומית למדעים היסטוריים (CISH) Comité International des Sciences Historiques והתלה לטפל במיוחד בנושאים אלה:

- א. ייצוג הולם בקונגרס הבינלאומי ה-15 של CISH אשר יתקיים בקיץ 1980 בבוקרשט. רוכזו ההצעות הרבות שנתקבלו מידי היסטוריונים ישראלים ביחס להשתתפות בקונגרס, והמלצותיה של החברה הועברו למזכירות CISH אשר הקצתה — זו הפעם הראשונה — מקום בולט בתכנית הקונגרס להיסטוריונים ישראלים ולתולדות עם-ישראל.
- ב. השתתפותם של היסטוריונים ישראלים בכנס של הוועדה הבינלאומית להיסטוריה כנסייתית משווה International Commission for Comparative Church History, אשר התקיים בורשה ביוני 1978.
- ג. כינון מרכז להחלפת ידע וקיום מגע ממוסד בין החברה לבין מוסדות מחקר, חברות וועדות העוסקות בהיסטוריה, ובמיוחד בתולדות עם ישראל, בארץ ובחו"ל.

2. כנסים מדעיים של החברה

התנהלה החליטה, על דעתו של הוועדה הפועל, לחדש את הכנסים המדעיים של החברה. נבחרה ועדה לטיפול בנושא זה בהרכב: פרופ' ש' אטינגר, יו"ר, וחברים — ד"ר ח' אבני, ד"ר ח' בן-ישראל, פרופ' א' פוקס ופרופ' מ' מינץ.

הכנסים ההיסטוריים אשר ייערכו מטעם החברה ההיסטורית מיועדים להיסטוריונים שעיקר זמנם מוקדש להוראה ולמחקר בהיסטוריה.

הכנס, שיתקיים בחורף תשל"ט, ידון בנושא ההולם את שנת השלושים לקיום המדינה, תינו: "מרכז ותפוצה — מקומה של מדינת ישראל". הרצאותיו יתפרסמו, כבעבר, מטעם החברה.

3. הרבעון 'ציון' הנהלה, באישור הוועד-הפועל, בחרה בפרופ' מנחם שטרן כחבר מערכת 'ציון'. הוצאת-לאור מהדורה מצולמת של 'מאסף ציון' מן השנים תרפ"ו–תרצ"ד.
 4. בולטין של החברה הנהלה, באישור הוועד-הפועל, החליטה לפרסם בדרך קבע בולטין אשר יספק מידע על הנעשה בתחום המחקר ההיסטורי בארץ. הבולטין יכלול מידע על מצב המחקר ופעילות מחקרית בארץ, כפי שהם משתקפים בפרסומים, בפרויקטים מחקריים של מוסדות מחקר ובעבודות-דוקטור הנעשות במוסדות אוניברסיטאיים. הבולטין גם יסקור כנסים וימי-עיון מדעיים בארץ ויכלול ביבליוגרפיה מוערת (Annotated Bibliography) של פרסומים מקוריים ותרגומים המופיעים בתחום ההיסטורי בארץ. הנהלה בחרה בד"ר משה צימרמן כעורך הבולטין. בסיום, מן הראוי לציין את השתתפותה הפעילה של החברה בהנהלת מרכז ולמן שור ובפעולותיו, כמו בהנהלת הארכיון המרכזי לתולדות ישראל. האסיפה הכללית אישרה את הדו"ח.
 5. ייסוד איגוד בינלאומי לחקר תולדות עם-ישראל זה זמן רב מורגש הצורך ליצור מסגרת מתאימה שתוכל לייצג את חקר תולדות עם-ישראל במסגרת הבינלאומית של המדעים ההיסטוריים ובמיוחד בוועדה הבינלאומית למדעים היסטוריים (CISH). הכוונה היא ליצור במה ומסגרת לשיתוף פעולה בינלאומי בין מדענים העוסקים בתולדות עם ישראל – ליד הקונגרס למדעי היהדות ובנוסף עליו – אשר תוכל גם לתכנן פרויקטים מחקריים בתחום זה. לאור שיקולים אלה יזמה הנהלת החברה, על דעת הוועד-הפועל, הצעת להקים איגוד בינלאומי של חברות היסטוריות יהודיות לחקר תולדות ישראל (International Association of Jewish Historical Societies for the Study of Jewish History) אשר יהיה מסונף ל-CISH ויורכב מן החברות ההיסטוריות היהודיות ומוסדות מחקר אחרים הקיימים בעולם ובישראל. הנהלה פנתה למזכירות CISH כדי לקבל אישור עקרוני ולעמוד על התנאים הכרוכים בכינון ארגון המסונף ל-CISH וקיבלה עידוד והסכמה עקרונית לצעד זה. בעקבות זאת היא פנתה למספר רב של חברות היסטוריות יהודיות באמריקה ובאירופה וקיבלה הסכמה לתכנית ונכונות להצטרף לאיגוד זה. החברה הכינה תקנון לאיגוד המוצע ועומדת להגיש את הצעתה לאישור מזכירות CISH בהקדם.
- להלן מטרות האיגוד:
- א. עידוד לימוד של ההיסטוריה של עם-ישראל בכל המדינות ובכל התקופות, כדי לקדם את ידיעת הנושא.
 - ב. השתתפות החברה בכל הפעולות הארגוניות של CISH ובכל הכינוסים הבינלאומיים הקשורים בו. הכינוסים יהיו פתוחים לכל המשכילים אשר אינם חברים בחברות ההיסטוריות היהודיות אבל עוסקים בהיסטוריה של עם-ישראל.
 - ג. החלפת אינפורמציה על החברות ההיסטוריות היהודיות בכל מדינה ומדינה.
 - ד. ארגון כינוסים, קונגרסים וימי-עיון בתחום ההיסטוריה של עם-ישראל במסגרת הקונגרס היהודי העולמי וגם מחוצה לו.
 - ה. ייזום פרויקטים משותפים במחקר וכן הפקת פרסומים של החברה.

6. דו"ח כספי 1976/78
מר צבי יקותיאל, מזכיר החברה, הגיש לחברים דו"ח כספי בכתב על פעולות החברה בשנת התקציב 1977/8 וכן את המאזן הכספי לשנים 1977/8 וכן את המאזן הכספי לשנים 1976/77, אשר הוכן ע"י משרד רואי-החשבון הז'פט את האפט.
7. תקציב החברה לשנת 1978/79
מר צבי יקותיאל הביא בפני האסיפה את הצעת התקציב לשנת 1978/79 כפי שאושרה ע"י הוועדה הפועל.
האסיפה הכללית אישרה את הצעת התקציב.
8. שינויים בתקנון
פרופ' שמואל אטינגר, סגן יו"ר החברה, הביא בפני האסיפה את הצעת הנהלת החברה לשינויים בתקנון על-מנת להתאימו לשינויים שחלו באוניברסיטאות ובמכוני המחקר. להלן תקנון החברה החדש, כפי שאושר ע"י האסיפה הכללית.

החברה ההיסטורית הישראלית תקנות

פרק א' – הוראות יסוד

1. שם החברה הוא: החברה ההיסטורית הישראלית. ובלועזית: The Historical Society of Israel
2. מושב המוסדות המנהלים של החברה הוא בירושלים.
3. מעמדה החוקי של החברה:
החברה היא אגודה רשומה בהתאם לחוק העמותות, משנת 1909; היא חברה מדעית שאינה מתנהלת לשם השגת יווחים ומטרותיה הן כולן לתועלת הציבור, כמשמעות סעיף 16 (ד) לפקודת מס הכנסה. איי החברה מחלקת רווחים או טובות הנאה כל שהן בין חבריה, בשום מקרה שהוא.
4. מטרות החברה הן:
א. טיפוח וקידום המדע ההיסטורי, ויחוד חקר תולדות ישראל בכל הארצות והתקופות.
ב. חינוך שיתוף הפעולה בין ההיסטוריונים ובין המוסדות והגופים העוסקים במדע ההיסטורי על ענפיו השונים בישראל ובעולם.
ג. ייצוג ההיסטוריונים והמדע ההיסטורי בישראל והישגיו בגופים ובמוסדות העוסקים במדע ההיסטורי בעולם.
ד. השתתפות בניהול ובקידומו של 'הארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי', שהוקם לפי החלטת הממשלה מיום י"ג בטבת תשכ"ח (14.1.1968).
ה. טיפוח התודעה ההיסטורית בציבור והפצת ידיעת ההיסטוריה.
ו. סיוע וייעוץ לגופים העוסקים בכינס חומר היסטורי וטיפוח מקצועות ואמצעי עזר למחקר ההיסטורי וללימוד ההיסטוריה.

5. האמצעים להשגת מטרות החברה:

- א. ייזום, עידוד וביצוע של מחקרים היסטוריים;
- ב. פרסום כתבי-יד, מחקרים ומקורות בתחום פעולתה של החברה;
- ג. הקמת חברות ענפיות וסקציות תזומיות וקביעת צורות של שיתוף פעולה עם חברות וגופים העוסקים בענפים השונים של המחקר והמדע ההיסטורי.
- ד. טיפוח מרכז זלמן שזר; הקמה ודרכה מדעית של מוסדות ומפעלים הקשורים במחקר ההיסטורי או בהפצת דעת ההיסטוריה בציבור.

- ה. קיום קשרים עם מוסדות ותברות בחו"ל.
6. הכנסות החברה למימון פעולותיה באות מדמי-חברות, ממכירת פרסומיה, מהקצבות, מתרומות, מעזבונו וכו'.

פרק ב' – חברות

7. כחבר בחברה ההיסטורית יכול להתקבל כל תושב ישראל אשר עיסוקו במחקר ו/או בהוראת ההיסטוריה, או מועמד שיומלץ ע"י שנים מחברי החברה ההיסטורית הישראלית. הנהלת החברה תפרסם אחת לשנתיים את רשימת חבריה.
8. כל חבר זכאי להשתתף ולהצביע באסיפה הכללית של החברה, וכן לבחור ולהיבחר למוסדות החברה.
9. הוועד הפועל רשאי להעניק תואר חבר כבוד לאישים שפעלו לטובת החברה ותרמו לקידום מטרותיה. חברי הכבוד יוזמנו לישיבות הוועד הפועל של החברה ויקבלו את פירסומיה חינם.
10. החברות בחברה נפסקת באחת הדרכים הבאות:
א. בפרישתו של החבר מן החברה, בין ע"י מתן הודעה בכתב ובין ע"י הפסקת תשלום דמי-חבר במשך שנתיים;
ב. בהוצאתו מן החברה, בהתאם לפסקה 11 של תקנות אלו;
ג. במוותו של החבר.
11. הוועד הפועל רשאי להוציא חבר מן החברה אם עשה מעשה המביא נזק לחברה או שעשה מעשה שיש בו משום קלון.
החלטה חייבת להתקבל ע"י רוב חברי הוועד הפועל ובתוכם היו"ר.

פרק ג' – מוסדות החברה

12. מוסדות החברה הם:
א. האסיפה הכללית של החברים;
ב. הוועד הפועל;
ג. ההנהלה.
13. האסיפה הכללית
א. האסיפה הכללית מן המגזין של החברים תתכנס אחת לשנתיים;
ב. אסיפה כללית שלא מן המגזין תתכנס על-פי החלטת הוועד הפועל או לפי דרישה בכתב של לפחות 30 חברים והיא תדון אך ורק בעניינים שלשמם כונסה;
14. א. זכות השתתפות באסיפה הכללית שמורה לחברי החברה בלבד;
ב. האסיפה הכללית תהא חוקית אם הוזמנו אליה כל חברי החברה, ע"י הזמנות שנשלחו בדואר רגיל לפחות 10 ימים לפני מועד האסיפה ובהן סדר יומה;
ג. האסיפה הכללית תהיה חוקית אם יהיו נוכחים בה לפחות רבע מחברי החברה בשעה שנקבעה בהזמנה, או בכל מספר משתתפים חצי שעה לאחר השעה שנקבעה בהזמנה;
ד. האסיפה הכללית תבחר ביושב-ראש;
ה. החלטות האסיפה הכללית מתקבלות ברוב קולות רגיל. ההצבעה היא גלויה אלא אם כן תחליט האסיפה אחרת.
ו. כל חבר זכאי בהצבעה לקול אחד בלבד. היו הדעות שקולות, יכריע יושב-ראש האסיפה. היו הדעות שקולות בבחירת יו"ר האסיפה, יכריע הגורל;
ז. הוועד הפועל ימסור לאסיפה הכללית לדיון ולאישור דו"ח על פעולות החברה במשך התקופה שחלפה מאז האסיפה האחרונה; כמו-כן יוגש לאישורה של האסיפה הכללית דו"ח כספי;
ח. האסיפה הכללית תבחר בוועד הפועל של החברה, שמספר חבריו לא יהיה פחות מ-35 ולא יעלה על 41.

ט. האסיפה הכללית רשאית להכניס שינויים בתקנות, ברוב של לא פחות מ-2/3 מן החברים הנוכחים.
הצעות לשינויים בתקנות תובאנה בפני האסיפה הכללית רק אם הובאו קודם לכן בפני ההנהלה ונכללו בסדר היום שנשלח לחברי החברה.

15. הוועד הפועל

- א. הוועד הפועל מכהן מן האסיפה הכללית שנבחרה בו ועד לבחירת ועד פועל חדש ע"י האסיפה הכללית;
- ב. הוועד הפועל יתכנס לא יאוחר משלושה שבועות מיום היבחרו;
- ג. ישיבות הוועד הפועל תהיינה חוקיות אם יהיו נוכחים בהן לפחות עשרה חברים, ובתוכם היו"ר או סגנו;
- ד. בישיבתו הראשונה יבחר הוועד הפועל מבין חבריו היו"ר החברה, בסגן או בשני סגנים, בגזבר ובחברי הנהלת החברה.
- ה. היו"ר החברה הוא גם יו"ר הוועד הפועל;
- ו. הוועד הפועל יכנס לפחות פעם אחת בשנה או לפי דרישה של שליש מחברי הוועד הפועל לפחות;
- ז. הוועד הפועל יתווה את דרכי פעולתה של החברה, יקבל דו"ח על התקדמות הפעולות ועל ביצוע התקציב וכן יקבל מאזן המאושר על-ידי רואה החשבון של החברה;
- ח. כל החלטתה של הוועד הפועל מתקבלת ברוב קולות רגיל של החברים המשתתפים בישיבה; ההצבעה היא גלויה, אלא אם כן החליט הוועד הפועל ברוב קולות רגיל על הצבעה חשאית. היו הדעות שקולות, יכריע היו"ר;
- ט. מנהל הארכיון המרכזי, מזכיר החברה ומנהל מרכז זלמן שזר ועובדיו הבכירים (לפי המלצת המנהל) יהיו רשאים להשתתף, ללא זכות הצבעה, בישיבות הוועד הפועל, אך לא יהיו נוכחים בשעת הדיונים בענייניהם האישיים;
- י. לישיבת הוועד הפועל יוזמנו כל חבריו, בכתב, בדאר רגיל, לפחות 5 ימים לפני המועד שנקבע. בהזמנות לישיבה יפורט סדר יומה של הישיבה.
- יא. הוועד הפועל רשאי למנות ועדות לפי הצורך.

16. הנהלת החברה

- א. הנהלת החברה תהיה מורכבת מ-9–7 חברים וביניהם היו"ר, סגניו והגזבר.
- ב. היו"ר החברה הוא גם יו"ר ההנהלה. בהעדר היו"ר, או בשעת מחלתו, ימלא סגן היו"ר את כל תפקידיו;
- ג. ההנהלה אחראית לניהול כל ענייני החברה והיא ממנה את מזכיר החברה.
- ד. היו"ר החברה רשאי להעביר לסגנו או לכל אחד מחברי ההנהלה חלק מסמכויותיו, בהסכמת ההנהלה;
- ה. ההנהלה תתכנס על-פי הזמנת היו"ר החברה לפי החלטתו או על-פי דרישה של לפחות שנים מחבריה;
- ו. החלטות ההנהלה תתקבלנה ברוב קולות פשוט. במקרה של קולות שווים יכריע היו"ר. ישיבות ההנהלה תהיינה חוקיות אם נוכחים בהן היו"ר או אחד מסגניו ועוד 4 מחברי ההנהלה.
- ז. מנהל הארכיון הכללי, מזכיר החברה ומנהל מרכז זלמן שזר יהיו רשאים להשתתף, ללא זכות הצבעה, בישיבות ההנהלה, אך לא יהיו נוכחים בשעת הדיונים בענייניהם האישיים;
- ח. ההנהלה ממנה את נציגיה בהנהלת 'הארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי' ומציעה אחד מהם למנהל הארכיון.
- ט. ההנהלה רשאית למנות ועדות לפי הצורך.

פרק ד' – פירוק החברה

17. א. על פירוק החברה ההיסטורית רשאית להחליט רק אסיפת חברים שכונסה במפורש למטרה זו כאסיפה שלא מן המניין;
- ב. על כינוס האסיפה לשם פירוק החברה ההיסטורית רשאי להחליט הוועד הפועל בלבד; החלטה זו צריכה להתקבל ברוב של 2/3 מהחברים הנמצאים בארץ, כולל היו"ר;
- ג. החלטת האסיפה הכללית חייבת להתקבל באסיפה בה משתתפים לפחות מחצית החברים היושבים בארץ, כולל היו"ר;
- ד. במקרה של פירוק החברה יועברו נכסיה לאקדמיה הישראלית הלאומית למדעים בירושלים, אשר עם מתן הסכמתה לקבלם, תתחייב לקיים את כל התחייבויות החברה וחובותיה. אושר בירושלים, י' בסיון תשל"ח, 15.6.78.

9. בחירת חברי הוועד הפועל
האסיפה בחרה בחברים הבאים לוועד הפועל של החברה:

חברי הוועד הפועל של החברה ההיסטורית הישראלית

נבחרו באסיפה הכללית ב־15 ביוני 1978

פרופ' ש' אטינגר, ד"ר פ"א אלסברג, פרופ' י' אריאלי, פרופ' מ' אליאב, ד"ר י' אופנהיים, פרופ' ח' ביינארט, ד"ר ש' בן-עמי, פרופ' מ' בר, ד"ר י' גוטמן, ד"ר נ' גרוס, פרופ' א' גראבויס, פרופ' מ' דיוויס, ד"ר מ' היימן, פרופ' ב' ואגו, פרופ' א' טל, פרופ' טריון, מר מ' יובילר, גב' פרופ' ל' יחיל, פרופ' צ' יעבץ, פרופ' מ' ירדני, פרופ' י' כץ, ד"ר ד' י' כהן, פרופ' מ' מישקיןסקי, ד"ר י' מכמן-מלקמן, פרופ' מ' מינץ, ד"ר ק' סטאו, פרופ' ש' ספראי, פרופ' י' פורת, פרופ' א' פוקס, פרופ' י' פראוור, פרופ' נ' קצבורג, פרופ' ד' קארפי, פרופ' א' רובינשטיין, פרופ' א' רפפורט, פרופ' שוורצפוקס, פרופ' מ' שטרן, פרופ' ש' שמיר, פרופ' ח' שמרוק, ד"ר א' תבין.

10. מרכז זלמן שזר – דו"ח פעולות
מר צבי יקותיאל, מנהל מרכז זלמן שזר, דיווח לאסיפה על פעולות החברה בשנתיים האחרונות.
דו"ח פעולות לשנת 1977/78
מרכז זלמן שזר נוסד בשנת 1973 ע"י החברה ההיסטורית הישראלית בסיועה של ממשלת ישראל להנצחת זכרו של זלמן שזר, הנשיא השלישי של מדינת ישראל ונשיא כבוד של החברה ההיסטורית הישראלית.
מטרתו העיקרית של המרכז היא העמקת התודעה ההיסטורית היהודית בציבור הישראלי והפצת תוצאות המחקר ההיסטורי היהודי בקרב תלמידים, סטודנטים, מורים והציבור הרחב.
מטרות אלה מושגות בזרכים הבאות:

א. הרצאות בציבור וימי-עיון –

- במשך השנה התקיימו הרצאות בנושאים הקשורים בתולדות העם היהודי בירושלים, תל-אביב, חיפה, באר-שבע וסביבתן. כמרכן התקיימו ימי-עיון לציבור בנושאים:
1. "יחס התנועה הציונית לתנועה הלאומית הפלשתינאית".
 2. "שנאת ישראל ואנטישמיות" – לאורך הדורות.
- כן קיים קורס לדוברי אנגלית בירושלים בנושא "עליית נשים לארץ-ישראל בשנים 1882–1948".

ב. השתלמויות מורים –

המרכז מקיים בארבעה איזורים בארץ השתלמויות קצרות בנות חצי יום למורי היסטוריה. תכנית ההשתלמות נקבעת במשותף עם המפקחים על הוראת ההיסטוריה במשרד החינוך

והתרבות והמפקח על ההשתלמויות. ההשתלמויות נערכות אחת לתודשיים, ובשנה האחרונה התקיימו השתלמויות בנושאים הבאים:

1. רבנות אשכנז בימי הביניים.
 2. יהדות מרוקו.
 3. יהודי מצרים בעת החדשה.
 4. ההגירה היהודית הגדולה וגיבושה של יהדות אמריקה.
 5. הציונות המדינית על-פי הרצל.
 6. הרעיונות התברתיים והפוליטיים בהקמת צורות ההתיישבות הציונית בארץ.
- כמו כן נערכה השתלמות מרוכזת בחופשת חנוכה תשל"ח, בנושא: "תפיסות אידיאולוגיות בתנועת העליה וההתיישבות".

ג. 'שיח' – ידיעון היסטורי –

מרכז זלמן שזר החל לפרסם דרך קבע ידיעון למורים להיסטוריה בשם 'שיח'. הידיעון יוצא שלוש פעמים בשנה וכולל ראיון עם היסטוריון על נושא היסטורי ספציפי, חומר ביבליוגרפי בנושאים היסטוריים ומידע על פעולות בנושאים היסטוריים המתקיימות בכל הארץ והמסייעות למורים בעבודתם.

ד. פירסומים היסטוריים –

המרכז מוציא לאור ספרים בתולדות עם ישראל. עד עתה פירסם המרכז 30 ספרים. בחודשים האחרונים ראוי אור פירסומים אלה:

בסדרת הסוגיות לתולדות עם ישראל

- מרידות היהודים בימי טריאנוס
- בסדרת המקורות לתולדות עם ישראל
- מפלגות וזרמים פוליטיים בתקופת הבית-הלאומי
- בסדרת הקונטרסים – מקורות ומחקרים
- ספר יוסיפון

ה. ספריה מרכזית –

ספרייתו הענפה של הנשיא המנוח זלמן שזר היתה לגרעין בהקמתו של חדר-עיון במרכז שזר. בספריה כ-7,000 ספרים בתולדות עם ישראל, והיא משרתת תלמידים, סטודנטים, מורים, חוקרים ואת הציבור הרחב. כמו כן מקים מרכז זלמן שזר חדר-עיון בעירות-פיתוח. בעזרתה ובקריית-שמונה עומדים להיפתח בעתיד הקרוב חדר-עיון, הנושאים את שמו של הנשיא המנוח זלמן שזר.

ו. ארכיון שקופיות –

בסיוע של הקרן לתרבות יהודית הקים מרכז זלמן שזר ארכיון שקופיות בתולדות עם ישראל. שקופיות אלה משמשות מורים, בתי-ספר ומוסדות חינוך. השקופיות ניתנות בהשאלה למורים ולחוקרים לצרכי עבודתם. עד עתה רוכזו בארכיון כ-5,000 שקופיות.

- חלק גדול מהשקופיות מאורגן בסדרות. עד עתה הוכנו ארבעים סדרות, וביניהן:
- ההגירה היהודית לאמריקה
 - יהדות מרוקו
 - יהודי הודו
 - המושבות הראשונות בארץ-ישראל
 - בנימין זאב הרצל
 - חיים ויצמן
 - זלמן שזר

- יאנוש קורצ'ק
- זאב ז'בוטינסקי
- העליות לארץ-ישראל
- השואה
- הפרעות ביישוב-היהודי בארץ-ישראל בשנים 1936—1939.

ז. הדרכת תלמידים —

לרשות התלמידים הכותבים עבודות שנתיות או עבודות-גמר בהיסטוריה של עמ"ישראל העמיד המרכז מורה-מנחה. פעולה זו נמשכת זו השנה הרביעית ובמסגרתה הודרכו עד עתה למעלה ממאה וחמישים תלמידים מכל רחבי הארץ.

ח. מילגות —

המרכז מעניק מילגות לתלמידים שעבודת-הגמר שלהם זכתה לציון. טקס חלוקת המילגות מתקיים במסגרת יום הזכרון לנשיא זלמן שזר במשכן הנשיא בירושלים. כספי המילגות נתרמים על-ידי "אליהו", חברה לביטוח, והוועד היהודי-האמריקאי. בשנה האחרונה קיבלו מילגות 10 תלמידים מכל רחבי הארץ.

ט. חידון בציונות לנוער יהודי —

בשיתוף עם משרד החינוך והתרבות, המועצה הציונית בישראל וההסתדרות הציונית העולמית, אנו מקיימים השנה חידון עולמי לנוער יהודי בנושא "מאה שנות עליה והתיישבות".

בישראל — בישראל התקיים החידון בשלושה שלבים:

1. אזורי — בכל בתי-הספר העל-יסודיים ברחבי הארץ.

2. מחוזי — בשלושה מחוזות — ירושלים, תל-אביב, וחيفا.

3. ארצי — בפתח-תקוה — אם המושבות — בל"ג בעומר תשל"ח.

במסגרת ההכנות לחידון למדו מאות תלמידים בכל רחבי הארץ את נושא העליה וההתיישבות במאה השנים האחרונות, 1878—1978.

שלושת הזוכים במקומות הראשונים ישתתפו בחידון העולמי שהתקיים בחנוכה תשל"ט.

בחול"ל — בעשרים וחמש מדינות בכל היבשות מתקיימים חידונים מקומיים וארציים בנושא "מאה שנות עליה והתיישבות". חומר ביבליוגרפי ודוגמאות של שאלות נשלחו למרכזי החידון בכל מדינה ומדינה.

בחנוכה תשל"ט התקיים בירושלים החידון העולמי בהשתתפותם של הנציגים מחול"ל ומישראל שנבחרו בחידונים המקומיים.

11. הוועד-הפועל

ביום 5.7.78 התכנס הוועד-הפועל החדש של החברה לשיבתו הראשונה. הוועד-הפועל בחר פה-אחד בחברים הבאים להנהלת החדשה של החברה: פרופ' ש' אטינגר — יו"ר, פרופ' י' אריאלי — סיו"ר, פרופ' מ' מישנסקי — סיו"ר, פרופ' ח' ביינארט, פרופ' מ' בר, פרופ' א' גראבויס, פרופ' מ' שטרן, ד"ר א' תבין — גזבר.

בהתאם לתקנון החדש בחר הוועד-הפועל פה-אחד בחברים הבאים כחברי-כבוד של החברה ההיסטורית הישראלית, כהוקרה על תרומתם לחברה ההיסטורית ולחקר ההיסטוריה. חברי הכבוד שנבחרו הם: פרופ' א' א' אורבך, ד"ר א' ביין, פרופ' י' בער, פרופ' א' ש' הלקין, פרופ' נ' פיינברג, ד"ר י' קלוזנר, פרופ' ע' שוחט, פרופ' ג' שלום.

12. דוח על נסיעת המשלחת הישראלית לכנס הבינלאומי להיסטוריה

כנסייתית משווה בורשה (1.7.78—25.6.78)

לכנס בינלאומי זה יצאה מישראל משלחת היסטוריונים בהרכב: פרופ' דוד יעקבי, ד"ר מיכאל

הד (שניהם מן החוג להיסטוריה באוניברסיטה העברית) וד"ר דב קולקה (מן החוג להיסטוריה של עם ישראל באוניברסיטה העברית). בפני המשלחת עמדו המטרות הבאות:

1. להשתתף — כל אחד בתחומו הוא — בעבודה מדעית של הקונגרס, אם באמצעות הרצאה ואם ע"י נטילת חלק בוויכוחים ובדיונים.
2. לייצג את קהילת ההיסטוריונים הישראליים ולהדגיש את הרלוונטיות של נושאים יהודיים לכנסים העוסקים בהיסטוריה כנסייתית משווה.
3. לנצל את ההזדמנות הנדירה יחסית של ביקור מדענים ישראלים בפולין לטיפוח קשרים אישיים ומוסדיים עם פולנים ועם יהודים תושבי פולין.
- א. הפעילות המדעית האינדיווידואלית — הקונגרס, שנערך ע"י הוועדה הבינלאומית להיסטוריה כנסייתית משווה, התחלק לארבע סקציות; חברי המשלחת השתתפו בשלוש מהן:

1. התיים הדתיות של עליתות ושל המונים בשלהי ימי-הביניים (פרופ' דוד יעקבי).
2. זרמים נוצריים בתקופת ההשכלה (ד"ר מיכאל הד).
3. הכנסיות הנוצריות באירופה שבשליטת הרייך השלישי (1939—1945) (ד"ר דב קולקה).
- ב. נושאים יהודיים בכנסים של הוועדה להיסטוריה כנסייתית משווה ובמחקר ההיסטורי —

מודעותם של מארגני הכנס ומשתתפיו לצורך לכלול נושאים יהודיים בתחום ההיסטוריה הכנסייתית המשווה הוגברה ע"י שלושה גורמים: ע"י העלאת נושאים יהודיים מצד המשתתפים הישראליים; ע"י העלאת הצעות לגבי כנסים שיתקיימו בעתיד; ולבסוף, עצם נוכחותנו תרמה רבות בכיוון זה.

במהלך הקונגרס הודגשה מספר פעמים חשיבותו של הנושא היהודי, בעיקר בסקציה הרביעית, בה הוא היווה, כמובן, מוקד חשוב לדיונים.

פרופ' Baker העלה את הרעיון של כנס דו-ארצי ישראלי-בריטי, במתכונת מצומצמת יותר מהכנסים הבינלאומיים. מן הראוי לתכנן כנס מסוג זה בישראל לשנת 1980, בהשתתפות מספר קטן של חוקרים בריטיים, בחסותה של החברה ההיסטורית הישראלית. יש עניין מיוחד בכנסים דו-ארציים מסוג זה ובהבאת חוקרים לארץ, על-מנת לקרבם לנושאים יהודיים ולענייני ישראל. חשיבות הנושא היהודי במחקר ההיסטוריוגרפי הועלתה גם בשיחות אינדיווידואליות שנגעו לאפשרויות של שיתוף פעולה בתחומים אלה. כך למשל עלתה שאלת האנטישמית כבעיה מחקרית בהיסטוריוגרפיה הפולנית בשיחות עם אנשי המכון ההיסטורי של האקדמיה הפולנית. מן הראוי לציין שאנשים אלה הדגישו את הצורך לשנות את התדמית הרווחת אודות יחסה העוין של האוכלוסיה הפולנית ליהודים בתקופת השואה. דבר זה נראה בעיניהם כתנאי לשיתוף פעולה בחקר תולדות יהודי פולין בתקופה זו.

- ג. מגעים עם פולנים ועם יהודים מחוץ למסגרת הקונגרס — מעבר לפעילות במסגרת הקונגרס, השתדלנו ליצור קשרים עם פולנים ועם יהודים היושבים בורשה ומחוצה לה. סיורנו בפולין, לאחר סיום הקונגרס, הוקדש, בין השאר, למטרה זו.

1. מגעים עם פולנים —

המגעים העיקריים שלנו היו עם אינטלקטואלים קתולים, הואיל והקונגרס אורגן ע"י אנשי האוניברסיטה הקתולית בלובלין בראשות הפרופ' J. Kloczowski. באמצעות אנשים אלה נפגשנו עם אינטלקטואלים נוספים, בין השאר עיתונאים ועורכים של כתבי-עת קתוליים בקרקוב. מכל המגעים הללו בלטה שאיפתם של האנשים עימם שוחחנו ליצור קשר עם יהודים מחוץ לפולין.

2. מגעים עם יהודים ומוסדות יהודיים; הביקור באושוויץ ובברקנאו —

היו לנו פגישות אקראי נרגשות למדי עם יהודים, כגון בצאתנו מבית הקברות היהודי בורשה ובבית-הכנסת של הרמ"א בקרקוב (בקרקוב ובסביבתה יש, כפי שנמסר לנו, כ-200 יהודים ובבית-הכנסת — מגיין בערבי שבת ובחגים בלבד, שלא כדרך קבע).

מלבד זאת ביקרנו במכון ההיסטורי היהודי בורשה ונפגשנו עם מנהל המכון, ד"ר Horn, ועם כמה מעורריו.

מן הראוי היה למצוא דרך לשלוח חוקר עם אמצעים מתאימים כדי לעבור על החומר ששם ולצלמו, על-מנת לאפשר את ניצולו המדעי. במכון יש גם תצוגת היסטורית, פתוחה לקהל, הכוללת בעיקר תמונות ומסמכים אודות הקהילה היהודית בורשה לפני המלחמה ובתקופת השואה והמרד.

הובהר לנו שפעולה ישראלית אינה באה בחשבון כעת, ולפיכך מן הראוי לחשוב על סיוע אמריקני, הן בכספים והן בחוקרים.

ביקרנו באושוויץ-בירקנאו, ביקור שכלל, כמובן, גם ביקור בביתן היהודי באושוויץ. הופתענו מכך שהביתן אינו פתוח לקהל הרחב, למרות שהדבר הובטח למשלחת היהודית-הישראלית שביקרה בפולין לפני חודשים מספר. הכניסה מוגבלת לקבוצות בשעות מסוימות בלבד, והמבקר האינדיבידואלי אינו מודע לאפשרות הביקור בביתן זה. תצוגת הצילומים והמוצגים מלווה בדברי הסבר בפולנית ובאידיש בלבד, דבר שנראה לנו דורש תיקון לאור ההבטחה שניתנה להוסיף כתובות בעברית. התרשמנו שבאושוויץ, כמו גם במיידאנק ליד לובלין, חלקם של היהודים בתור יהודים בשואה מטושטש במתכוון ומוזכר רק באופן שולי.